

ПІДПРИЄМНИЦТВО: РОЗГЛЯД У ПРЕДМЕТНОМУ ПОЛІ СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

(рецензія на монографію: Є.В. Сірий «Підприємництво як предмет теоретико-соціологічного дослідження». – К. : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2008)

Минулого року у видавництві Київського національного університету імені Тараса Шевченка вийшла друком цікава наукова монографія – «Підприємництво як предмет теоретико-соціологічного дослідження». Монографічне дослідження за авторством кандидата соціологічних наук Євгена Сірого є складовою процесу соціологічного дослідження соціальної трансформації українського суспільства. Національна школа соціальних аспектів економічних перетворень сучасності складалась одночасно з розгортанням самих цих перетворень і є певним їх внутрішньо-рефлексивним чинником. Соціологічні дослідження різних аспектів підприємництва у працях О.В. Бондаренко, В.М. Ворони, О.Б. Дворцової, О.А. Донченко, О.Г.Злобіної, Т.В. Нельги, Ю.Ф. Пачковського, В.Є. Пилипенка, Є.І. Суїменка, В.О.Тихоновича та інших українських дослідників є внутрішнім виразом логіки економічних перетворень українського суспільства, вони знайшли доповнення та певною мірою узагальнення в ґрунтовному монографічному дослідженні Євгена Сірого.

Історія формування теоретичних уявлень про підприємництво, що сягнула за тисячоліття, тісно пов'язана з соціальними, економічними, політичними процесами в суспільстві. Хоча саме поняття «підприємець» з'явилося в науковій літературі близько 300 років тому, однак єдиного загальноприйнятого визначення підприємництва дотепер немає ні у вітчизняній, ні у світовій економічній та соціологічній літературі.

Вагомим є те, що в монографії розглянуто сутність та основні характеристики підприємництва як діяльної основи минулого та сучасного суспільства, наведено та систематизовано різноманітні соціологічні теорії підприємництва, на основі чого науковій спільноті запропоновано цікаву і оригінальну авторську концепцію підприємництва як агрегованого суспільного феномену.

Автор виходить з того, що розгляд підприємництва як соціального феномену є складним і багатоаспектним полем, осмислення та розуміння якого можливе в межах як міждисциплінарного, так і структурно-рівневого підходу засобами всього корпусу соціально-гуманітарного знання. Це сприяє більш різнобічному та глибокому розумінню підприємництва як суспільного явища, його генези, сутнісних характеристик, конкретно-історичних форм та індивідуально-особистісних характеристик.

Євген Сірий у своїй монографії здійснює продуктивну спробу осмислити даний феномен через призму нових методологічних підходів, подекуди навіть світоглядних позицій, які віддзеркалюють сучасний методологічний пошук у соціологічному пізнанні на його теоретичному рівні. Зокрема, в авторському баченні проблема зосереджена на двох формуючих складових: кризових тенденціях соціологічної науки та потребі в соціологічному змісті концептуалізації підприємництва у полі розвитку соціології, що певною мірою «дихотоміює» дослідження.

Цікавими та плідними є роздуми автора про те, що розвиток системи соціологічних знань, поширення соціологічного інтересу на все більшу кількість сфер суспільного життя призводить до змін самої соціології, як у формі пошуку більш досконалого й адекватного інструментарію, так і на рівні теоретичного узагальнення, корекції теоретичних моделей соціальних процесів та явищ, методологічних настанов та орієнтирів.

Автор прагне також до того, щоби задати теоретичні координати концепту підприємництва в соціології, який характеризується поновленим онтологічним змістом і гносеологічним потенціалом в інтерпретації соціальних змін та процесів.

Монографія Євгена Сірого буде корисною для подальшого вивчення підприємництва, його внутрішніх та зовнішніх трансформацій, дослідження підприємництва як чинника трансформаційних змін сучасного суспільства, розвитку сучасного соціологічного теоретизування, понятійного апарату сучасної соціології. Корисним, на нашу думку, дослідження буде також і в процесах розвитку міжпредметних зв'язків соціологічного пізнання в рамках дискурсу про підприємництво, його середовище, продуценти та агреговані компоненти як самостійні об'єкти дослідження (капіталізм, ринок і т. ін.).

Окремо слід підкреслити також, що монографія – важливий інструмент для тих, хто викладає та вивчає навчальні курси із відповідних соціологічних дисциплін. Положення та висновки, сформульовані в монографії є, звичайно, певною мірою дискусійними, оскільки вони відбивають авторську концепцію, яка є достатньо новою і незвичною для традиції соціологічного дослідження підприємництва в українській соціології, однак це лише виявляє евристичну потугу вітчизняних соціологів у вирішенні нагальних проблем розбудови держави на засадах традицій європейського раціоналізму.

В.М. Щербина,

*д-р соціол. наук, завідувач відділу
соціологічних досліджень та аналізу проблем
сучасної української культури
Інституту культурології Академії мистецтв України*